

A MAGÁNYOS ELKÖVETŐ ONLINE TEVÉKENYSÉGE

BEVEZETÉS

Felgyorsult életünk része, hogy időről időre olyan erőszakos cselekményről értesülünk, amelynek általános jellemzője, hogy az elkövető önállóan, a maga eszközeivel mindent megtesz annak érdekében, hogy vélt vagy valós sérelmei megtorlásaként a kialakított ellenségképének megfelelően kiszemelt áldozatainak életét kioltsa, számolva azzal, hogy cselekményét követően elfogják, megölik, esetleg ezt meg sem várva önkezével vet véget életének. A támadásának oka az egyénben felgyülemlett frusztráció és gyűlölet. Áldozatai nem véletlenszerűen kiválasztott személyek, hanem olyan embercsoportok, amelyek az elkövető gyűlöletének tárgyai, egyszerűen a „mások”. Más lehet bárki, akit az elkövető a választott ideológiája alapján gyűlöl.

De mit is jelent a választott ideológia, hogyan kell ezt értelmezni? Már az elején érdemes leszögezni, senki nem születik radikálisnak, ez egy folyamat, amelyben az egyént számos különböző, sok esetben elidegenítő hatás éri, amelyek alapján kialakítja új világnézetét (indoktrináció). A tárgyalt esetekben a magányos elkövető a tragikus cselekménye elkövetése előtt egy változáson, egy folyamaton megy keresztül, amelyet online radikalizációnak nevezünk. E folyamat kezdetén az egyén világnézetének alapja egy külső csoport elutasítása lesz, amelyet elfogad, és az ezzel kapcsolatos nézeteket magáénak tekinti. Elmélyül ezen ideológiában és az ezeket valló online és esetenként offline közösségekben. Világnézete egyfókuszúvá válik (a gyűlölte közösség tagjai tehetnek mindenről), és az erőszak alkalmazásának lehetősége elfogadható lesz számára. Nagyon sokan ennél a szakasznál nem mennek tovább, és beérik a tartós gyűlölet állapotával. Sajnos van, akinek ez nem elég. A későbbi magányos elkövető elkezd a felkészülést, a támadás tervezését, szervezését, majd végrehajtja cselekményét.

A tanulmánynak nem célja a magányos elkövető fogalmának definiálása, sem motivációinak feltárása, mivel ennek több értelmezése is létezik. Talán a legátfogóbb a Spaaij-féle verzió, amely a magányos merényletet így definiálja: „A merényletet egyedül hajtja végre, nem kapcsolódik organizált terrorszervezethez vagy hálózathoz, a modus operandit maga tervezi ki és valósítja meg, bármilyen direkt külső utasítás

vagy irányítás nélkül.”¹ Az általam vizsgált esetekben az elkövetők részben vagy egészben az online térben radikalizálódtak, majd egyedül tervezték meg és hajtották végre cselekményüket. Arra keresem a választ a már megtörtént esetek online elérhető adatai alapján, hogy ezen magányos elkövetők cselekményük végrehajtását megelőzően milyen tevékenységet végeztek az online térben, és ennek alapján lehetett-e a későbbi tragikus eseményre következtetni. Ezért vizsgálom meg néhány korábbi támadás elkövetőjének nyílt forrásokból beszerezhető online előéletét.

ANDERS BEHRING BREIVIK – NORVÉGIA, OSLO / UTØYA

Breivik 2011. július 22-én 15 óra 25 perckor robbantotta fel nagy erejű pokolgépét Oslo kormányzati negyedében, aminek következtében hét ember életét vesztette, és kilenc súlyosan megsebesült. Kevesebb mint két órával később Utøya szigetén a norvég munkáspárt nyári táborában kezdett lövöldözésbe, amelynek végül 84 halálos áldozata lett. A támadás előtt órákkal Breivik egy 1500 oldalas manifestumot küldött e-mailben 5700 címzettnek, „2083 – Európai Függetlenségi Nyilatkozat”. Ebben Breivik támadja a multikulturizmust, a muszlimok bevándorlását, a marxizmust és a Norvég Munkáspártot. Kiáltványában sokat idéz Theodore Kaczynski (Unabomber) manifestumából. Breivik írásában magát „a kereszténység megmentője” szerepében tünteti fel.²

A Jacob Aasland Ravndal, a Norvég Védelmi Kutatóintézet munkatársa 2014-ben publikált kiterjedt kutatásáról készült beszámoló³ meglehetősen részletesen tárgyalja Breivik online tevékenységét. Ravndal tanulmányozta Breivik 2002 és 2011 között különféle üzenőfalakon közzétett bejegyzéseit, valamint több mint 7000 magán e-mail-üzenetét, amelyeket norvég hackerek szereztek meg hat nappal a támadás után. Ezenkívül részt vett Breivik 2012-es tárgyalásán is, ahonnan további adatokat gyűjtött e témakörrel. Az előbbieket alapján tanulmányában az alábbi öt fő megállapítást tette:

- Először is, Breivik soha senkivel nem tárgyalt online a támadási terveiről. Tény, hogy online bejegyzéseit aligha lehet szélsőségesnek nevezni néhány olyan hozzászóláshoz képest, amelyek rendszeresen megjelennek a hírek kommentárjaiban. Vagyis ha a norvég biztonsági szervek éppen figyelték volna online tevékenységét, akkor sem biztos, hogy reagáltak volna rá.

¹ NIJBOER 2012: 34.

² MCKINNEY 2021.

³ RAVNDAL 2014.

- ♦ Másodszor: Breivik kritikus nézetei az iszlámmal és a szocializmussal már jóval azelőtt kialakultak, hogy az úgynevezett ellendzsihád blogokat létrehozták. Ezek a blogok ezért kevésbé meghatározó szerepet játszhattak Breivik korai radikalizálódásában, mint ahogyan azt sokan feltételezik. Később azonban ezekben a blogokban minden bizonnyal megjelentek Breivik világképének egyes részei, bár kevésbé voltak szélsőségesek, mint azok az ideológiai kijelentések, amelyeket Breivik a saját kiáltványában, a bíróságon és a börtönből tett.
- ♦ Harmadszor: Breivik eredeti szándéka nem a terrorizmus volt, hanem az, hogy a választott témakörével foglalkozó szerző és kiadó legyen. Sok időt és erőforrást fordított az úgynevezett kulturális konzervatívok folyóiratának létrehozására. Csak 2009-ben, amikor néhány olyan ember, akit korábban csodált, és akikkel szeretett volna együttműködni – bloggerek, politikusok és online kiadók –, elutasították, akkor döntött úgy, hogy az erőszakot választja, és elkezdte előkészíteni a támadásokat.
- ♦ Negyedszer: a túlzásba vitt online játékok eredményeként a családtól és a barátoktól történő elszigetelődés befolyásolhatta Breivik önradikalizálódási hajlandóságát. 2006-ban visszaköltözött édesanyja lakásába, és egyévnyi szabadságot töltött azzal, hogy számítógépes játékokkal játszott. A támadásokat megelőző években ezek az online játékok dominálták Breivik életét. Végül teljesen megszakadtak baráti kapcsolatai, annak ellenére, hogy korábbi ismerősei folyamatos erőfeszítéseket tettek ennek elkerülésére. Ez nem azt jelenti, hogy a számítógépes játékok erőszakos tartalma önmagában befolyásolta hajlandóságát az erőszakra. Sok ember játszik erőszakos játékokat anélkül, hogy erőszakos cselekményt követne el. Ezenkívül az online játék önmagában nem vezet társadalmi elszigeteltséghez, mivel ez lehet társas tevékenység is. Valójában az online játékok társadalmi dimenziója potenciálisan vonzó alternatívát jelent annak, aki nehézségekkel küzd a „valós” életben. A társadalmi kötelezettségek az online térben kisebbek, ám mégis olyan csapat tagja lehet a résztvevő, amely a játék típusától függően együtt küzd különböző ellenségekkel szemben. Egy ilyen alternatív valóság potenciális veszélye, hogy egyesek számára annyira vonzó lehet, hogy úgy döntenek, idejük nagy részét ebben töltik, és fokozatosan elveszítik kapcsolatukat a „valós” világgal, valamint a hozzájuk legközelebb álló emberekkel. Ez utóbbiak talán az egyetlenek, akik megakadályozhatják, hogy valaki, mint Breivik, aki már többszörös személyiségzavarban szenvedett, önradikalizálódjon, és fokozatosan elfogadja az erőszakot mint legitim eszközt a cél elérése érdekében.
- ♦ Ötödször: az internet szolgáltatta Breiviknek a szükséges tudást a műtrágyabomba megépítéséhez. Úgy tűnik, hogy Breivik volt az első, aki híg

műtrágyából bombát tudott készíteni. A műtrágyában lévő ammónium-nitrát koncentrációjának hígítására Európában intézkedéseket vezettek be az 1995-ös Oklahoma City-i robbantás után. A cél az volt, hogy műtrágyatermékeket soha többé ne lehessen bombák gyártására használni. Breiviknek ennek ellenére sikerült több száz online bombareceptből szintetizálnia az ismereteket és elkészíteni a hígított műtrágyán alapuló, nagy hatóerejű robbanóanyagot.

Ravndal végül megjegyzi, hogy az internet vélhetően felerősítette, felgyorsította Breivik radikalizációját, mivel egy olyan alternatív valóságot kínált, amelyben zavartalanul fejleszthette radikális nézeteit, taktikai ismereteket is szerzett, és végül hozzájárult a családjától és ismerőseitől történő elszigetelődéséhez.

Összegezve

Véleményem szerint Breivik online előzményei alapján játékszenvedélyére és radikális felfogására lehetett volna következtetni. Mint láthattuk, ez sem tette volna a hatóságok számára azonnal gyanússá, mivel posztjai nem emelték ki a többi azonos véleményt megfogalmazó felhasználó közül. Úgy tűnik tehát, hogy a legszélsőségesebb gondolatait, különösen az erőszak alkalmazására vonatkozó elképzeléseit végig megtartotta magának, ami elég volt ahhoz, hogy az online térben ne hívja fel magára a figyelmet.

ELLIOT RODGER – USA, KALIFORNIA, ISLA VISTA

Roger 2014. május 23-án este a kaliforniai Isla Vistában hat embert megölt – lövésekkel, késszúrással és gázolással –, majd tizennégy embert megsebesített a Kaliforniai Egyetem campusa közelében, ezután magával is végzett. A támadás előtt néhány órával a YouTube-csatornájára feltöltött egy videót Elliot Roger büntetése (Elliot Roger's Retribution) címmel, amelyben előre jelzi és elmagyarázza tettét. Ezt követően még a támadás előtt kb. két tucat embernek elküldte e-mailben 141 oldalas írását, *Az én kicsavart világom, Elliot Roger története* (My Twisted World, Story of Elliot Roger) címmel. Ebben az önéletrajz jellegű írásban mutatja be érzelmeit, és kíván magyarázatot adni tettére. Rodger Facebook-oldala tele volt szelfikkel és fotókkal gazdag, de magányos életéről. Voltak fotók róla, első osztályú repülőútjáról és arról, hogy részt vesz Katy Perry egy zárt körű koncertjén. A barátok általában hiányoznak a fotókról, és kevés megjegyzést fűznek hozzájuk. Sokszor csak saját

maga kedveli a fotóit. Megszállottja volt önmagának és a gazdag életmódja bemutatásának. Erre a Facebook volt a tökéletes eszköz.⁴

Tekintettel arra, hogy a való életben nem volt sikeres, Roger aktív online életet élt. Volt egy *YouTube*-fiókja és egy blogja *Elliot Rodger hivatalos blogja* címmel, amelyen keresztül kifejezte magányát és a nők általi elutasítottságát. Amikor anyja rátalált a számára különös videókra, akkor közvetett módon értesítette a rendőrséget, akik meglátogatták Rogert, de a fiú udvariassága és jó modora meggyőzte őket arról, hogy nem kell további ellenőrzést végezniük. Ekkor Rodger már rendelkezett azokkal a fegyverekkel, amelyeket a támadáshoz vásárolt.⁵ Rendszeres látogatója és hozzászólója volt egyes online fórumoknak is, amelyek a Reddit közösségi oldalon a mai napig is látogathatók. Ilyen volt a PUAHate és a ForeverAlone fórum, ahol ő és más férfiak nőgyűlölő kijelentéseket tettek közzé, és „incelekként” jellemezték magukat – egy olyan online szubkultúra tagjaként, amely azon alapszik, hogy tagjai képtelenek kialakítani egy romantikus vagy szexuális viszonyt.⁶

Összegezve

Roger személyiségzavaraira és beilleszkedési nehézségeire a környezete felfigyelt ugyan, de még annak ismeretében sem gondoltak beavatkozásra, hogy ismerték a gyűlölködő *YouTube*-videóit. Egyedül édesanyja tett erre kísérletet, de az egylépcsős ellenőrzésből, amely pusztán egy személyes elbeszélgetésre és az ennek következtében kialakult benyomásra hagyatkozott, azt gondolták az eljárók, hogy nincs szükség további adatok beszerzésére. Elképzelhető, hogy a Redditen megfogalmazott gyűlölködő megjegyzéseiről nem is tudtak. Úgy gondolom, hogy a személyével kapcsolatos szélesebb körű adatgyűjtés, amely kiterjed az online térre is, esetleg további ellenőrzések, intézkedések bevezetését eredményezhette volna.

DYLANN STORM ROOF –
USA, DÉL-KAROLINA, CHARLESTON

Roof 2015. június 17-én a dél-karolinai Charleston egyik metodista templomába rontott be, majd löfegyverével tüzet nyitott a templomban levőkre. Kilenc afro-amerikai személyt ölt meg.

⁴ HILL 2014.

⁵ SPRINGER 2015.

⁶ WOOLF 2014.

Három nappal a cselekményt követően felfedezték az Utolsó rodéziai (lastrhodasian.com) címet viselő weboldalt, amelyet 2015. február 9-én regisztráltak „Dylann Roof” névre, és amelyről később megerősítést nyert, hogy Roof tulajdonában volt. A weboldalon olyan fotók voltak, amelyeken Roof a fehér felsőbbrendűség és az újfasizmus szimbólumaival pózol, valamint egy csaknem öt oldal hosszú kiáltvány, amelyben felvázolta nézeteit.⁷ A kiáltvány pontosan leírja, hogy miként radikalizálódott az interneten: „Az az esemény, amely engem igazán felébresztett, az a Trayvon Martin-eset volt.⁸ Folyamatosan hallottam és láttam [Martin] nevét, és végül úgy döntöttem, hogy utánanézek.” Roof azt írta, hogy elolvasta a Wikipédia cikkét a lövöldözésről, és arra a következtetésre jutott, hogy Zimmerman nem hibás. „De – folytatta –, ami még fontosabb, ez arra készítetett, hogy beírjam a Google-be a »fekete-fehér bűncselekmény« szavakat, és azóta nem vagyok ugyanaz.”⁹ A cikk elolvasása után a „fekete-fehér bűnözés” keresőszavakat írta be. „Az első weboldal, amelyre ellátogattam, a Konzervatív Polgárok Tanácsa (Council of Conservative Citizens – egy amerikai, fehér felsőbbrendűséget hirdető szervezet) volt” – írta Roof.¹⁰ Itt kezdődött radikalizálódása, és innen már egyenes út vezetett az általa elkövetett cselekményhez.

Roof Facebook-profilfotóján, amelyet 2015. május 21-én tett az oldalra, egy foltos kabátot visel, amelyen két Dél-Rodéziára emlékeztető zászló látható (egyértelmű utalás az Apartheidre), kombinálva az amerikai és a brit lobogóval. A fotón kívül Roof Facebook-oldalának nyilvános részén nem találtak több tartalmat. A feltételezett MySpace-oldala még rejtélyesebb, csupán egy kutya és egy konzerv fényképét, valamint egy keresztény metálegyüttes, az A Thousand Times Repent egyik dalát tartalmazta.¹¹

Összegezve

Annak ellenére, hogy Facebook- és MySpace-profilokkal is rendelkezett, a tartalmain nem volt tetten érhető a tervezett cselekménye. Az általa létrehozott honlap

⁷ NEUMAN 2015.

⁸ 2012-ben Roof 17 éves volt, ugyanolyan korú, mint Trayvon Martin, aki 2012 februárjában egy floridai kis üzletből sétált hazafelé, mikor egy önkéntes rendőr meglátta, és gyanúsnak találta. Szóváltást követően George Zimmerman, az önkéntes rendőr megölte a fegyvertelen fekete tinédzsert. Zimmermant soha nem ítélték el. Az eset nagy visszhangot váltott ki.

⁹ HERSHER 2017.

¹⁰ HERSHER 2017.

¹¹ STAHL 2015.

azonban bőven tartalmazott figyelemfelkeltő elemeket. A szélsőséges szimbólumok és a fegyverek együttes megjelenése felkelti a hatóságok figyelmét, ha a tudomásukra jut. Ez az eset bizonyítja, hogy az ilyen jelenségekre oda kell figyelni, hiszen mint kiderült, Roof a támadás előtt kb. hat hónappal kezdte tervezni a cselekményét,¹² tehát a weboldal regisztrációjakor már tudta, hogy ölni akar. Feltételezésem szerint, ha tudomást szereznek az oldalról a hatóságok, és ellenőrzik a készítő, lehetett volna esély a megelőzésre.

Ezenkívül is lett volna esély a támadás elkerülésére. Egy héttel a lövöldözés előtt Roof azt mondta ismerősének, hogy „egy csomó embert akar megölni szerdán” a Charleston College-ban, a Charleston belvárosában található állami egyetemen. A szomszéd és egy barátja még a fegyverét is elvették egy időre, később visszaadták. Nem gondolták, hogy komolyan beszél, a hatóságokat nem értesítették. A következő szerdán, azaz a megjelölt napon követte el Roof a templomi mészárlást.

ROBERT GREGORY BOWERS –
USA, PENNSYLVANIA, PITTSBURG

2018. október 27-én 9 óra 54 perckor Robert Gregory Bowers a pennsylvaniai Pittsburg város Tree of Life nevű zsinagógájához érkezett, és löni kezdett az ott imádkozókra. A támadás során 11 embert megölt és hét másikat megsebesített. Internetes előzményeit vizsgálva kiderült, hogy Bowers rendelkezett egy profillal a Gab közösségimédia-platformon. A platformon sok az antiszemizmussal, a fehér nacionalizmussal¹³ és a fehér felsőbbrendűséggel összefüggőnek minősíthető bejegyzés. Ez a platform is helyet adott például a 2021. január 6-án a Capitolium ostromát tervezők bejegyzéseinek.¹⁴ A tömeggyilkosságot megelőző 19 napban Bowers legalább 68 alkalommal tett közzé mémeket és hozzászólásokat. (A mémek ebben a szubkultúrában viccesnek álcázott, de valójában gyűlölködő tartalmak.) Egyértelműen a zsidógyűlölet megszállottja volt. Számos olyan antiszemita összeesküvés-elmélettel foglalkozott, amelyek már régóta terjednek a neonácik és a fehér nacionalisták körében.¹⁵ A támadás előtt Bowers a következő posztot tette

¹² *Charleston Shooting: A Closer Look at Alleged Gunman Dylann Roof* 2015.

¹³ A fehér nacionalizmus a fehér emberek etnikai identitásának és kultúrájának megőrzésére összpontosít. Gyakran elutasítja a bevándorlást és a multikulturalizmust, de nem feltétlenül feltételezi a fehér emberek faji felsőbbrendűségét, ami viszont a fehér felsőbbrendűség alapja.

¹⁴ ALLYN 2021.

¹⁵ AMEND 2018.

közzé a Gaben: „A HIAS¹⁶ szeretne betolakodókat hozni, akik megölik az embereinket. Nem tudok ülni és nézni, ahogy az embereinket lemészárolják. Csavarja be az optikáját,¹⁷ bemegyek.”

Összegezve

Úgy ítélem meg, hogy Bowers esetében is az okozta a nehézséget cselekménye megelőzésében, hogy a saját internetes környezetéből nem tűntek ki a szélsőséges megnyilvánulásai, mivel ezek ott elfogadottak voltak. A támadás előtt posztolt üzenete valóban arra utal, hogy a közzétevő cselekszik, de nem annyira konkrét, hogy azonnali intézkedést válthatott volna ki, hacsak nem lett volna már ismert profilja és azonosított a személye.

SCOTT PAUL BEIERLE

– USA, FLORIDA, TALLAHASSEE

Beierle 2018. november 2-án 17 óra 37 perckor a floridai Tallahassee egyik jogastúdiójában, az éppen kezdődő órán, kivett a táskájából egy lögyakorlathoz használható fülvédőt, elővette fegyverét, és löni kezdett a résztvevőkre. Két nőt lőtt le, öt személyt pedig megsebesített. A támadás során fegyvere elakadt. Amíg ezzel foglalkozott, az egyik jelenlévő egy porszívóval megütötte. Beierle fegyverével kezdte a férfit ütni, majd amikor az egy seprűnyéllel támadt rá, könyékkel megütötte. Közben szinte mindenki el tudott menekülni a stúdióból, így a Beierlét megtámadó férfi is. Egy bent ragadt túlélő halottnak tette magát, és közben hallotta, hogy a férfi valami érthetlent mond, majd egy lövés dördül. Amikor csend lett, és a túlélő felnézett, azt látta, hogy Beierle holtan fekszik az egyik áldozatára dőlve.¹⁸

Beierle személyéről kiderült, hogy az úgynevezett „incel” közösségbe tartozott, azaz, ahogy fentebb Elliot Rodger esetében is látható volt, olyan férfi, aki nem önkéntes cölibátusba (involuntary celibate) kényszerült, mert a nők nem álltak szóba vele. Ezért rendkívüli módon gyűlölte és elítélte a nőket. Több esetben került összeütközésbe a törvénnyel azért, mert megfogta egy nő fenekét, vagy megcsiklandozta

¹⁶ A HIAS (Hebrew Immigrant Aid Society) egy amerikai zsidó szervezet, amely a menekülteknek nyújt segítséget világszerte.

¹⁷ ADL: *Pittsburgh shooting likely deadliest anti-Semitic attack in US history* 2018. Az „optika” szó használata egy fehér nacionalista vitatémára utal. BARROUQUERE–JANIK 2018.

¹⁸ OSBORNE–HUTCHINSON 2018; HENDRIX 2019.

a melltartója alatt. Több munkahelyéről, például a katonaságtól is ilyen esetek miatt kellett távoznia.¹⁹ Online előzményeiről tudni lehet, hogy LinkedIn-oldala szerint 2005 és 2007 között középiskolai angoltanárként dolgozott. 2008 és 2010 között az Egyesült Államok hadseregében szolgált. Facebook-oldalának tartalmai nem térhettek el az átlagostól, mivel erről a támadást követően nem esett szó. 2014-ben Beierle videók sorát töltötte fel a YouTube-ra, amelyekben nőgyűlölőnek vallotta magát. A videókban Beierle a nők „kollektív hazaárulásáról” beszélt, azokra célozva, akik bevándorlókkal kerültek kapcsolatba, amivel szerinte a „vérüket” árulták el. A nőgyűlölet újjászületése című videóban Beierle felsorolja azoknak a nőknek a nevét, akiket ismer és akikre egyúttal haragszik. Több mint száz dalt írt, amelyekből kb. kéttucatnyit rögzített is egy stúdióban. A dalokban pontosan kifejeződik a benne felgyülemlett indulat.²⁰ 2018 augusztusában egy barátja felesége a dalszövegek elolvasása után bejelentést tett az FBI-nál. Az eljáró tiszt később elmondta, hogy a konkrét fenyegetés hiánya miatt nem volt lehetőségük semmilyen eljárást indítani Beierle ellen.²¹ Úgy tűnik, hogy a szövegek vizsgálatán, esetleg az alapvető nyilvántartási adatok beszerzésén kívül nem fordítottak több energiát az ellenőrzésre.

Utóbb kiderült, hogy 2016. január 23-án végezte első Google-keresését a „jóga” szóra, amelyet provokatív (pornó) tartalmakkal kombinált. Ez év május 19-én keresett rá először pontosan a „Tallahassee Hot Yoga” szóösszetételre. 2018. július 14-én keresett rá utoljára a „jóga” és provokatív tartalmak kombinációjára. Július 23-án megvette a fegyvert, amellyel a támadást elkövette. Július 30-án lögyakorlatot végzett egy tallahasseei lőtéren. Augusztus 3-án ismét keresést végzett a „Tallahassee Hot Yoga” szóösszetételre. Augusztus 5-én küldte el barátjának a dalszövegeit, amelyek alapján annak felesége a bejelentést tette. Augusztus 17-én telefonon hívta a Tallahassee Hot Yoga stúdiót. Október 2-án megtekintette a stúdió időbeosztását. Október 31-én Floridában jogamatracot és lögyakorlathoz használható fülvédőt vásárolt. November 2-án végrehajtotta a támadást. Ekkor kb. száz lőszer volt nála.²² A nőgyűlölők örültek, amikor értesültek a támadásról. Beierle öngyilkossága után néhány órán belül a gyűlöletoldalak tagjai „St. Yogacel” néven említették, és másolni kezdték zenéit, videóit, amelyek annyira tökéletesen tükrözik saját világnézetüket. Az incelek megünnepelték támadását. A rasszisták üdvözölték kirohanását a kisebbségek, a fajok közötti keveredés, a bevándorlás és a muszlimok ellen. „Ez a srác hős” – jelentette ki az egyik felhasználó.²³

¹⁹ FARREL 2018.

²⁰ FARREL 2018.

²¹ HENDRIX 2019.

²² CHUTE 2019.

²³ HENDRIX 2019.

Összegezve

Kézenfekvő lenne azt gondolni, hogy a támadás megelőzhető lett volna, ha az FBI komolyabban foglalkozik Beierle személyével, de ez egyáltalán nem biztos. Sok körülménynek kellett volna szerencsésen együtt állni ahhoz, hogy kiderüljön a terve. Véleményem szerint ilyen esetekben a rendelkezésre álló anyagok – ebben az esetben a dalszövegek – pszichológus által történő elemzése indokolt. Ennek eredménye esetleg indukálhat egy többretegű, alaposabb ellenőrzést. Az esetet leíró forrás nem tér ki arra, hogy 2016 és 2018 novembere között hányszor keresett rá az elkövetés helyére, de látható, hogy a támadás előtt két hónappal többször megjelent kereséseiben, sőt egy alkalommal fel is hívta a jogastúdiót. Mivel egy hónappal a támadás előtt foglalkozott utoljára online a stúdióval, lehet, hogy még szoros ellenőrzése mellett sem jöhettek volna rá a hatóságok, hogy ez a tervezett támadás kiszemelt helyszíne. Beierle nem készített kiáltványt, amelyben vállalja a konkrét cselekményét, ezért megítélésem szerint a kísérleti szakasz megkezdéséig nem is lehetett volna bizonyítani szándékát. Megjegyzem, hogy e szakasz megkezdésének kivárása szinte vállalhatatlan kockázatot jelentene egy esetleges akció során. Az online előlétele világosan bemutatta személyiségét és láttatta túlzott szélsőségségét. Ennek ellenére, mivel az online személyiség önmagában nem tekinthető azonosnak az adott felhasználó való életben megjelenő tényleges személyiségével, ezért további ellenőrzéseket kellett volna bevezetni annak érdekében, hogy valódi énjé és szándékai esetleg kiderülhessenek.

BRENTON HARRISON TARRANT –
ÚJ-ZÉLAND, CHRISTCHURCH

Tarrant 2019. március 5-én 13 óra 30 perc körül kezdte meg a Facebookon saját maga által, élőben is közvetített támadását az új-zélandi Christchurch város al-Noor mecsetében és a Linwood iszlám központban. A két helyszínen összesen 51 embert megölt és 40 másikat megsebesített. Tarrant 28 évesen edzőként dolgozott egy testépítő szalonban. 2010-ben, apja halálát követően az élete megváltozott. Rendelkezésre álló vagyonát kriptovalutába fektette, majd később kiterjedt utazást tett Észak-Koreában, Pakisztánban, Kelet-Európában, Franciaországban és másutt. Cselekménye elkövetése előtt néhány perccel közzétette 74 oldalas manifesztumát,

amelynek a „Nagy Helyettesítés” (Great Replacement)²⁴ címet adta, amely egy francia eredetű, fehér nacionalista összeesküvés-elméletre utal. Kiáltványában Tarrant célként idézte a legismertebb fehér felsőbbrendűségi jelmondatot: *„We must ensure the existence of our people, and a future for white children.”*²⁵ Tarrant túl akarta élni akcióját, de nem lehetett biztos benne, hogy ez sikerülni is fog neki. Egyrészt tehát azért készítette kiáltványát, hogy nézetei mindenki számára megismerhetővé váljanak, másrészt pedig azért, hogy az abban leírtak a hasonló gondolkodásúak körében részben vagy egészben terjedjenek el, és gyakoroljanak hatást ezekre a személyekre. Úgy gondolom, hogy ez utóbbi szándéka jól mutatja, hogy Tarrant pontosan tisztában volt az online tér erejével, valamint azzal, hogy egy ilyen cselekmény mennyire befolyásolhat egyes személyeket, és billentheti őket át a nem cselekvés és cselekvés határán. Egy támadás ötlete már két évvel a végrehajtás előtt megszületett a fejében, és el is kezdte kidolgozni azt, de erről senkinek nem számolt be sem a fizikai környezetében, sem az internetes kapcsolatai körében.

Kiáltványa szerint Tarrant számára a 2017. április 7-én, Stockholmban elkövetett terrortámadás volt az első esemény, amelynek hatására a radikalizálódás útjára lépett. A második esemény a francia választások fehér nacionalisták számára kedvezőtlen kimenetele volt, amelynek hatására a bevándorlókkal szembeni „demokratikus megoldásba vetett hite eltűnt”. A végső lökést a franciaországi személyes tapasztalatai adták, a bevándorlók magas számát látva. Előbbiek mellett az is világos, hogy az internet egyes felületei nagy szerepet kaptak radikális nézetei kialakulásában. A közzétett kiáltványában maga is elmondja, hogy meggyőződését az interneten alakította ki, amelyhez a gondolatokat sok helyről, sok idő alatt gyűjtötte és fejlesztette tovább.²⁶ Úgy fogalmaz, hogy: „sehol máshol nem találja meg az igazságot”; az internet megtörte a vállalati és állami média hatalmát, lehetővé téve a „gondolkodás és vita valódi szabadságát”.²⁷ A „sok hely” között kiemelt szerep jutott az „8chan” nevű weboldalnak, amely a szólásszabadság mindenekfelett érvényesülő védelmével takarózva eltúrte, hogy igencsak szélsőséges és sokszor más, akár törvénysértő tartalmak is megjelenjenek az oldalon. Tarrant cselekménye megrengette az oldalt, amely egy darabig offline állapotban volt, de rövid idő után visszatért, és jelenleg

²⁴ A „nagy helyettesítés” kifejezést Renaud Camus francia regényíró, összeesküvéselmélet-kutató és fehér nacionalista író népszerűsítette 2011-es *Le Grand Remplacement* című könyvében. Kifejezetten összekapcsolta a muszlimok franciaországi jelenlétét a francia kultúra és civilizáció elpusztításának veszélyével. (<https://www.counterextremism.com/content/great-replacement-theory>)

²⁵ „Biztosítanunk kell népünk létét és a jövőt a fehér gyermekek számára” (a szerző fordítása). Anti-Defamation League [é. n.].

²⁶ LOVINK 2019.

²⁷ WILLIAMSON 2020.

„8kun” néven érhető el. Ezen az oldalon Tarrant a hozzá hasonló nézeteket valló személyek által létrehozott üzenőfalakat látogatta, és bizonyára többször megosztotta véleményét is. Azt nem lehet tudni, hogy utazásai során találkozott-e, és ha igen, hány olyan személlyel, akik hasonló ideológiát vallottak, de az biztosnak látszik, hogy az online csoporttagságai folyamatos interakciót biztosítottak számára, ami elősegítette a hitrendszere megerősödését.²⁸

Összegezve

Az új-zélandi hatóságok nemcsak a nyomozás során, hanem egy külön vizsgálat eredményeként megállapították, hogy a cselekményt nem lehetett megelőzni. Ebben jelentős szerepe volt annak, hogy Tarrant a tervezett támadásról senkivel nem beszélt, a fegyverek beszerzését a lövészklubtagsága nem tette gyanússá. Az internetes tartalmai sem kelthettek feltűnést, hiszen illeszkedtek az általa látogatott közösség mintáihoz.

Lényegesnek tartom azonban kiemelni, hogy a magányosan kivitelezett támadás ellenére Tarrant nem légüres térben radikalizálódott, hanem az internet tette lehetővé számára, hogy kapcsolatokat alakítson ki a hasonló gondolkodásúakkal, és így ki volt téve a csoportdinamikának, valamint a közösségi média algoritmusainak. Ez utóbbiaknak köszönhetően egyre inkább az általa keresett tartalmakhoz hasonlókkal találkozhatott, a csoportján belül pedig állandó pozitív visszacsatolást kapott szélsőséges gondolataira, ami még szélsőségesebb irányba taszította.²⁹

A cselekménye előtt közzétett posztja megjelenése és a támadás megkezdése közötti néhány perces időtartam még akkor sem lett volna elegendő a megállítására, ha a rendőrség azonnal értesül róla, és tudja is, hogy kiről van szó.

JOHN TIMOTHY EARNEST –
USA, KALIFORNIA, POWAY

Earnest 2019. április 27-én 11 óra 23 perckor besétált a kaliforniai Poway város Chabad zsinagógájába, és lövöldözni kezdett. Az eset során egy személy meghalt és három megsérült. A támadás hamar véget ért, mivel Earnest fegyvere elakadt, és ezért elmenekült a helyszínről. A fenti napon 10 órakor online megosztott egy hatoldalas

²⁸ WILLIAMSON 2020.

²⁹ WILLIAMSON 2020.

dokumentumot *Egy nyílt levél* címmel, amelyben elismeri, hogy 2019. március 24-én 3 óra 15 perckor megkísérelte felgyújtani az Escondido városban található Dar-ul-Arqam mecsetet, és kifejti, magyarázza álláspontját a támadással kapcsolatban. Az FBI csak 5 perccel a támadás megkezdése előtt kapott értesítést a fenyegető tartalomról, ezért a támadás már lezajlott, mielőtt azonosíthatták volna a forrást.³⁰ A dokumentumot Earnest az 8chan oldalon tette közzé egy Facebookra mutató linkkel, amely szerint „hamarosan megkezdődik az élő közvetítés”. A Facebook-profilján azonban nem volt link élő közvetítéshez. Az említett bejegyzés viszont tartalmazott egy linket azokról a dalokról is, amelyeket a közzétévő tervezett lejátszani a közvetítés során.³¹ Nem sokkal a poszt után az 8chan-felhasználók ujjongani kezdtek a kommentekben. Az első válasz arra buzdította Earnestet, hogy „magas pontszámot érjen el”.³² Ennek az a magyarázata, hogy az 8chan érintett felhasználói az áldozatokat egy-egy pontnak tekintik, így ezen a cinikus módon rangsorolják a mézárásokat. Ebben a mérgező, önmagát erősítő környezetben nem lehet csodálkozni azon, hogy egyesekre túlságosan nagy hatást gyakorolnak a radikális gondolatok. A Facebook néhány órával a lövöldözés után eltávolította az 8chan által linkelt profilt. Mielőtt ezt megtették volna, fehér nacionalisták hagytak üzeneteket a lövöldöző számára.³³

Összegezve

A források sokkal többet nem mondanak el korábbi online előéletéről, ami feltételezőleg annak köszönhető, hogy nem volt benne semmi olyan, ami az átlagostól eltért volna. Mint kiderült, a támadást Tarrant akciója után, annak hatására kezdte tervezni, tehát valóra vált Tarrant elképzelése, azaz cselekménye hatással volt más elkövetőre is. Earnest így kb. egy hónap alatt jutott el a megvalósításig. Ebből következik, hogy a radikalizálódása már azelőtt megtörtént. Feltételezésem szerint esetében is az történhetett, hogy a támadásról senkivel nem beszélt, és mivel magatartásában sem történt változás, a környezete sem észlelhetett semmit, ami előre jelezte volna szörnyű tettét.

³⁰ *Timeline: John Earnest Accused in Poway Synagogue Shooting and Escondido Mosque Arson* 2019.

³¹ COLLINS–BLANKSTEIN 2019.

³² COLLINS–BLANKSTEIN 2019.

³³ COLLINS–BLANKSTEIN 2019.

PATRICK CRUSIUS – USA, TEXAS, EL PASO

Crusius 2019. augusztus 3-án El Pasóban (Egyesült Államok, Texas) egy Walmart üzletben kezdett lövöldözni, és megölt 23 embert, valamint további 23 másik személyt megsebesített. Ez volt a modern kori Amerika legsúlyosabb támadása a latinok ellen.³⁴ Crusius a támadás előtt 19 perccel közzétette saját, négyoldalas kiáltványát *Kényelmetlen igazság* címmel az 8chan oldalán. A moderátorok ezt hamar eltávolították, de a felhasználók újra és újra ismételten megosztották. Az írásból kiderül, hogy Crusiust a christchurchi eset inspirálta. Így fogalmaz: „Összességében támogatom a christchurchi lövöldözőt és a kiáltványát. Ez a támadás egy válasz Texas spanyol inváziójára.”³⁵ Az 8chan több tízezer üzenőfalat tartalmazott. Crusius a „politikailag helytelennek” nevezett táblát választotta, ugyanazt, amelyet a powayi zsinagógában támadó John Timothy Earnest és a christchurchi elkövető, Brenton Tarrant is.

A Crusius Twitter-fiókjában (@outsider609) talált posztok arra utaltak, hogy politikai meggyőződése jobboldali irányultságot mutat, bár nem túl szélsőséges mértékben.³⁶ Ez a fiók megosztotta Trump elnök tweetjeit, posztolt a határon épülő falról, és kedvelte azokat a mémeket, amelyek becsmérték Bernie Sanders szenátort és Nancy Pelosi házelnököt. Ennek ellenére a profilnak kevés tevékenysége volt a cselekményt megelőző két évben.³⁷ A Crusiusához kapcsolódó Facebook-fiókban nem volt bejegyzés, és csak három barátot lehetett rajta látni.³⁸

A LinkedIn-profilban iskoláját jelentette meg. Magáról azt írta: „Nem igazán vagyok motivált arra, hogy bármi mást tegyek, mint ami a boldoguláshoz szükséges. A munka általában rossz, de azt hiszem, a szoftverfejlesztési karrier illik hozzám. Naponta körülbelül 8 órát töltök a számítógépen, tehát ez beleszámít a technológiai tapasztalatomba, azt hiszem.” A tevékenységek alatt azt írta: „Nem igazán veszek részt tanórán kívüli tevékenységekben a szabadidő hiánya miatt.”³⁹

Összegezve

Crusius egy hónap alatt készült fel a támadásra. Sikertelensége a való életben könnyedén belesodorta az online világ sötét bugyraiba. Az 8chan fertőző környezete,

³⁴ MURPHY 2019.

³⁵ ARANGO–BOGEL–BURROUGHS–BENNER 2019.

³⁶ AILWORTH–WELLS–LOVETT 2019.

³⁷ TODD–MAXOURIS–VERA 2019.

³⁸ TODD–MAXOURIS–VERA 2019.

³⁹ TODD–MAXOURIS–VERA 2019.

amelyben más, korábbi elkövetők is tagok voltak egykor, csak fokozta téves elképzeléseibe vetett hitét. A támadásra történő felkészülésre mindössze egy hónapot fordított. Úgy vélte, jobb egy alultervezett támadás egy hiteles kiáltvánnyal, mint ha nincs támadás, és kiáltvány sem. Zárkózottságának és kevés társas kapcsolatának köszönhetően nem tűnt fel senkinek, hogy mire készül, és ezt a nyílt internetes tevékenysége sem jelezte előre. Elképzelhetőnek tartom azonban, hogy a fent említett szélsőséges csoportban talán lett volna lehetőség felfigyelni a profiljára.

KONKLÚZIÓ

A bemutatott esetek közös vonása, hogy az elkövetők radikalizálódása szinte teljes egészében online ment végbe. Nem valóságos közösségekben váltak szélsőségessé, hanem az online térben található fórumokon, az ott szerveződő virtuális közösségekben kapták meg azokat az információkat, amelyeket a saját sérelmeiken alapuló, téves elképzeléseik alátámasztására használtak fel. Ezzel párhuzamosan önálló kutatásokat is végeztek nézeteik fejlesztésére, majd a valóságtól elrugaszkodva, a hasonló gondolkodású ismeretlenek véleményétől, támogatásától megerősödve jutottak el az erőszakos végkifejletig.

Az online radikalizációnak négy szakaszát különböztethetjük meg. Az első, amelyben a személy világnézete megváltozik, és annak alapja a továbbiakban egy tőle független csoport gyűlölete lesz. Ezt az új ideológiát elfogadja, azonosul vele, és csatlakozik az ennek megfelelő online csoportokhoz. A második szakaszban elmélyül az új ideológiában, új online ismerősökre tesz szert, akikkel kapcsolatot tart az online csoportokban, és verbális erőszakot alkalmaz a gyűlölt csoport tagjaival szemben. A harmadik szakaszban már aktívan részt vesz a csoport médiatartalmainak gyártásában és propagálásában. E szakaszban válik világnézete online és offline egyaránt egyfókuszúvá, és eljut az erőszak alkalmazásának elfogadásához, majd elkezd az erre való felkészülést. A negyedik szakasz már igen rövid. Ebben ismét elfordul az offline tértől, befejezi manifestumát, az iszlamista elkövetők hűségesküt tesznek, ezeket röviddel a támadás előtt közzéteszik, majd végrehajtják cselekményüket.

Véleményem szerint az elhárító szerveknek három szempontból kell vizsgálniuk az online teret. Elsőként a tartalmak vizsgálata alapján fel kell ismerniük a radikalizálódott felhasználókat. Másodszor, az így kiszűrt és támadásra készülő felhasználókat azonosítaniuk kell, majd az ellenőrzésükhöz intézkedéseket kell bevezetniük. Harmadszor, a már ellenőrzött, de még mindig radikális személyeket indokolt esetben utóellenőrzésnek kell alávetniük.

Az érintett hatóságok számára tehát alapvető feladat, hogy szűrni tudják az előbbieknak megfelelő online csoportok, fórumok közönségét annak megállapítása céljából, hogy az egyes felhasználók, akik szélsőséges tartalmakat tesznek közzé, és online aktivitásuk is agresszív, a radikalizáció milyen fokán állhatnak. Erre a megfelelő kockázatelemzési protokoll alkalmazásával és erre alkalmas szoftverek felhasználásával van lehetőség, amely alapján a hatóságok az adatok értékelése után képesek dönteni a további szükséges ellenőrzések, intézkedések bevezetéséről. Ez utóbbiak mibenléte esetenként eldöntendő, a nyilvánosságra nem tartozó, szigorúan szakmai kérdés. Itt azonban nem ér véget az elhárító szervek tevékenysége. Az olyan ügyekben is, mint amilyen például Elliot Rodger vagy Scott Paul Beierle esete volt, ahol a bejelentést követő elsődleges ellenőrzés nem hozott a közelgő veszélyhelyzetre utaló eredményt, addig kell folytatni és olyan mélységben az ellenőrzést, ameddig megnyugtató módon ki lehet zárni azt, hogy az ellenőrzött személy támadásra készül. Sokszor ezt nem lehet explicit módon kijelenteni, csak egy hosszabb, úgynevezett nyugalmi időszak detektálására van lehetőség. Ilyenkor megoldás lehet a személyi ségi jogokat nem sértő, visszatérő ellenőrzés elvégzése.

Mindezekből tehát láthatjuk, hogy az online tér szűrése, kutatása az elhárító szervek számára kihagyhatatlan, kötelező feladat. Nagy felelősség hárul a szolgáltatókra is a tekintetben, hogy a közösségi elveket sértő tartalmakat a legrövidebb időn belül eltávolítsák. Erre ma már az Európai Parlament és Tanács az online terrorista tartalom terjesztésével szembeni fellépésről szóló 2021/784. számú rendelete is kötelezi az Európai Gazdasági Térség országait. Ebben a tevékenységben világszerte civil szervezetek és techcégek is aktív segítséget nyújtanak, ezzel is növelve az észlelés valószínűségét.

Amint látjuk, sok előnye mellett az internet helytelen használata jelentős veszélyeket is rejt. Megfelelő felkészüléssel, képzéssel, erőforrások és bizony költségek ráfordításával azonban jelentősen megnő az esély a magányos elkövetők időben történő felismerésére.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- ADL: Pittsburgh shooting likely deadliest anti-Semitic attack in US history (2018). *The Times of Israel*, 2018. október 27. Online: <https://www.timesofisrael.com/adl-pittsburgh-is-likely-deadliest-anti-semitic-attack-in-us-history/>
- AILWORTH, Erin – WELLS, Georgia – LOVETT, Ian (2019): Lost in Life, El Paso Suspect Found a Dark World Online. *The Wall Street Journal*, 2019. augusztus 8. Online: <https://www.wsj.com/articles/lost-in-life-el-paso-suspect-found-a-dark-world-online-11565308783>

- ALLYN, Bobby (2021): Social Media Site Gab Is Surging, Even As Critics Blame It For Capitol Violence. *npr.org*, 2021. január 17. Online: <https://www.npr.org/2021/01/17/957512634/social-media-site-gab-is-surging-even-as-critics-blame-it-for-capitol-violence>
- AMEND, Alex (2018): *Analyzing a Terrorist's Social Media Manifesto: The Pittsburgh Synagogue Shooter's Posts on Gab*. The Southern Poverty Law Center. Online: <https://www.splcenter.org/hatewatch/2018/10/28/analyzing-terrorists-social-media-manifesto-pittsburgh-synagogue-shooters-posts-gab>
- ARANGO, Tim – BOGEL-BURROUGHS, Nicholas – BENNER, Katie (2019): Minutes Before El Paso Killing, Hate-Filled Manifesto Appears Online. *The New York Times*, 2019. augusztus 3. Online: <https://www.nytimes.com/2019/08/03/us/patrick-crusius-el-paso-shooter-manifesto.html>
- BARROUQUERE, Brett – JANIK, Rachel (2018): *A gunman opened fire on a Synagogue in Pittsburgh, killing at least eleven people and wounding others*. The Southern Poverty Law Center. Online: <https://www.splcenter.org/hatewatch/2018/10/27/gunman-opened-fire-synagogue-pittsburgh-killing-least-eleven-people-and-wounding-others>
- Charleston Shooting: A Closer Look at Alleged Gunman Dylann Roof. *ABC News*, 2015. június 18. Online: <https://abcnews.go.com/US/charleston-shooting-closer-alleged-gunman-dylann-roof/story?id=31865375>
- CHUTE, Nate (2019): Tallahassee Yoga studio Shooting: Key dates in shooter's violent plan, history. *Tallahassee Democrat*, 2019. február 12. Online: <https://eu.tallahassee.com/story/news/2019/02/12/tallahassee-hot-yoga-shooting-scott-beierle-key-dates-substitute-teacher/2851850002/>
- COLLINS, Ben – BLANKSTEIN, Andrew (2019): Anti-Semitic open letter posted online under name of Chabad synagogue shooting suspect. *NBC News*, 2019. április 28. Online: <https://www.nbcnews.com/news/us-news/anti-semitic-open-letter-posted-online-under-name-chabad-synagogue-n999211>
- FARRELL, Paul (2018): Scott Beierle: 5 Fast Facts You Need to Know. *heavy.com*, 2018. november. Online: <https://heavy.com/news/2018/11/scott-beierle/>
- HENDRIX, Steve (2019): He always hated women. Then he decided to kill them. *The Washington Post*, 2019. Online: <https://www.washingtonpost.com/graphics/2019/local/yoga-shooting-incel-attack-fueled-by-male-supremacy/>
- HERSHER, Rebecca (2017): What Happened When Dylann Roof Asked Google For Information About Race? *npr.org*, 2017. január 10. Online: <https://www.npr.org/sections/thetwo-way/2017/01/10/508363607/what-happened-when-dylann-roof-asked-google-for-information-about-race?t=1621163597474>
- HILL, Kashmir (2014): The Disturbing Internet Footprint Of Santa Barbara Shooter Elliot Rodger. *Forbes*, 2014. május 24. Online: <https://www.forbes.com/sites/kashmirhill/2014/05/24/the-disturbing-internet-footprint-of-santa-barbara-shooter-elliott-rodger/?sh=42463a3677c3>
- The Washington Post: He Always Hated Women. Online: <https://www.washingtonpost.com/graphics/2019/local/yoga-shooting-incel-attack-fueled-by-male-supremacy/>
- LOVINK, Geert (2019): Algorithmic Hate: Brenton Tarrant and the Dark Social Web by Luke Munn. *networkcultures.org*, 2019. március 19. Online: <https://networkcultures.org/blog/2019/03/19/luke-munn-algorithmic-hate-brenton-tarrant-and-the-dark-social-web/>
- McKINNEY, Laura (2021): *Anders Behring Breivik – Kiáltvány, Attack és Norvégia*. Online: <https://hu.cril17.org/anders-behring-breivik-1085>

- MURPHY, Heather (2019): El Paso Shooting Suspect Indicted on Capital Murder Charge. *The New York Times*, 2019. szeptember 12. Online: <https://www.nytimes.com/2019/09/12/us/el-paso-suspect-capital-murder.html>
- NEUMAN, Scott (2015): Photos of Dylann Roof, Racist Manifesto Surface On Website. *npr.org*, 2015. június 20. Online: <https://www.npr.org/sections/thetwo-way/2015/06/20/416024920/photos-possible-manifesto-of-dylann-roof-surface-on-website>
- NIJBOER, Matthijs (2012): A review of lone wolf terrorism: The need for a Different Approach. *Social Cosmos*, 3(1), 33–39. Online: <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/237585>
- OSBORNE, Mark – HUTCHINSON, Bill (2018): Survivor of Florida yoga studio shooting thanks man who confronted killer: „He saved my life”. *ABC News*, 2018. november 5. Online: <https://abc-news.go.com/US/dead-including-shooter-gunman-opens-fire-yoga-studio/story?id=58938747>
- RAVNDAL, Jacob Aasland (2014): The Online Life of a Modern Terrorist: Anders Behring Breivik's Use of the Internet. *voxpoleu*, 2014. október 28. Online: <https://www.voxpol.eu/the-online-life-of-a-modern-terrorist-anders-behring-breiviks-use-of-the-internet/>
- SPRINGER, Andrew (2015): The Secret Life of Elliot Rodger. *ABC News*. Online: <https://abcnews.go.com/US/fullpage/secret-life-elliott-rodger-24322227>
- STAHL, Jeremy (2015): Alleged Charleston Shooter Dylann Roof Was Wearing an Apartheid Flag in His Facebook Profile. *SLATE*, 2015. június 18. Online: <https://slate.com/news-and-politics/2015/06/alleged-charleston-shooter-dylann-roof-was-wearing-an-apartheid-flag-in-his-facebook-profile.html>
- Timeline: John Earnest Accused in Poway Synagogue Shooting and Escondido Mosque Arson (2019). *NBC San Diego*, 2019. augusztus 2. Online: <https://www.nbcsandiego.com/news/local/timeline-poway-synagogue-shooting-suspect-john-earnest/127683/>
- TODD, Brian – MAXOURIS, Christina – VERA, Amir (2019): The El Paso shooting suspect showed no remorse or regret, police say. *CNN*, 2019. augusztus 5. Online: <https://edition.cnn.com/2019/08/05/us/el-paso-suspect-patrick-crusius/index.html>
- WILLIAMSON, Beatrice (2020): *Brenton Tarrant: the processes which brought him to engage in political violence*. The Handa Centre for the Study of Terrorism and Political Violence. Online: <https://cstp.vp.warwick.ac.uk/files/2020/08/Williamson-Tarrant.pdf>
- WOLF, Nicky (2014): 'PUA hate' and 'Forever Alone': inside Elliot Rodger's online life. *The Guardian*, 2014. május 30. Online: <https://www.theguardian.com/world/2014/may/30/elliott-rodger-puahate-forever-alone-reddit-forums>

Egyéb forrás

- Anti-Defamation League [é. n.]: *14 Words*. Online: <https://www.adl.org/resources/hate-symbol/14-words>